

תנו רבנן: היו לפניו מיני אוכלין - בורר ואוכל, בורר ומניח. ולא יבורר, ואם בירר - חייב חטאת. מאי קאמר? ... אלא אמר אביי: בורר ואוכל - לאלתר, ובורר ומניח - לאלתר, ולבו ביום - לא יבורר, ואם בירר - נעשה כבורר לאוצר, וחייב חטאת... **היו לפניו שני מיני אוכלין...** לא קשיא, הא - בקנן ותמחו, הא - בנפה וכברה.

2. רבינו חננאל, שבת עד:

שמעין מדברי שלשתן כי בורר ואוכל ביד בורר ומניח ביד שרי ולא כל היכא דבעי שרי אלא ברירת אוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל לא והאוכל מתוך פסולת דשרי [היינו] לבורר ולאכול או לבורר ולהניח כדי לאוכלו לאלתר על השולחן כמו שפירשנו אבל להניח שלא לאלתר לא... ה"מ ביד אבל בקנן ובתמחו לא ואם בירר פטור אבל אסור ובנפה וכברה דברי הכל אסור ואם בירר נעשה כמי שביירר לאוצר בשוגג חייב חטאת...

3. בית יוסף, או"ח, סימן שיט

ושיעור לאלתר כתבו הרא"ש והר"ן בשם רבינו חננאל דהיינו שיעור מה שמיסב על השולחן באותה סעודה בלבד... וכן כתב רבינו ירוחם... אלא שכתב קודם לכן וזה לשונו ואפילו ביד שאמרנו דמותר דוקא לאלתר כלומר לאותה סעודה אבל לבו ביום כלומר שבורר ומניח לצורך סעודה אחרת של אותו יום בעצמו אסור. ונראה לי דהכי קאמר שאם הוא בורר אחר סעודה כל שבורר לצורך סעודה אחרת באותו יום בעצמו הוא לאלתר ואם כשהוא בתוך סעודה בורר אינו יכול לבורר אלא לצורך אותה סעודה בלבד וכן אם בורר קודם סעודה צריך לאכלם בתוך הסעודה הראשונה ואם השניה מהם עד אחר שעמד מסעודתו לא מיקרי לאלתר וחייב. והמרדכי כתב דדוקא להתחיל לאכול אחר ברירתו שרי אבל לאכול אחר שעה נעשה כבורר לאוצר.

4. שולחן ערוך או"ח, סימן שיט

א - הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלים ובורר מין ממין אחר, בנפה וכברה חייב; בקנן ובתמחו, פטור אבל אסור. **ואם ביררם בידו כדי לאכול לאלתר, מותר.** הגה: וכל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה מיד, מקרי לאלתר...

ב - הבורר אוכל מתוך הפסולת, בידו, להניחו אפילו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב.

5. משנה ברורה, שכאמרה בענין חותך דק דק

...דבעינן סמוך לסעודה ממש כמ"ש בסימן שי"ט לענין בורר...

6. ביאור הלכה סימן שיט

ובורר מין ממין אחר וכו' - לענין חיובא דנפה וכברה אין חילוק בין אם בירר אותו המין שהיה רוצה לאכול והמין השני נשאר על מקומו או להיפוך [וכן כשדעתו לאכול שניהם לאלתר...]

7. שולחן ערוך או"ח, סימן שיט

ג - היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים, בורר אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכול מיד. הגה: ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים ואסור לבורר א' מחבירו אלא בידו, כדי לאכלן מיד, אף על פי שהחתיכות גדולות וכל אחת נכרת בפני עצמה. אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי ברירה. ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך, שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו. ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום, כגון שביירר שחרית לאכול בין הערבים, חייב.

8. ט"ז, סימן שיט ס"ק ב

גדולות מתוך קטנות - בתה"כ שאין איסור ברירה אלא בב' מינים דבגמרא איתא היו ב' מינים לפניו ודוקא ב' מינים... ותמוה לע"ד דלפי הנראה לרבותא נקט ב' מינים דבא' פשיטא ששייר ברירה במה שרוצה להניח אלא אפי' ב' מינים דכבר ניכר ומופרש כל א' מחבירו ואין שייך בזה עירוב אפי' לא יבורר ותו דבאוכל המעורב עם פסולת הוא במין אחד וה"ה אם אין שם פסולת רק שרוצה להניח קצת ממנו מקרי אותו השיור פסולת כמ"ש הטור בסמוך בב' מינים...

9. מגן אברהם, סימן שיט ס"ק ה

לא מקרי ברירה - אא"כ קצת אין ראוי לאכול אלא ע"י הדחק וכמ"ש ס"א דאז פטור אבל אסור...

10. משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

לא מקרי ברירה - אם לא שקצת מהם אינם טובים כ"כ כמו חתיכות האחרים כגון שנקדחו מכח הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לבורר אותן שלא נקדחו... ורוצה לבורר אלו מאלו בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה וצריך לבורר זה שרוצה לאכול עכשיו... ותפוחים חמוצים ומתוקים מסתפק הפמ"ג אי מקרי מין אחד אם לא ואם מחמת חמיצות אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת ויש בזה משום איסור ברירה ואפי' נאכלים ע"י הדחק יש בזה איסור מדרבנן... והנה הט"ז מחמיר אפילו במין אחד שלא יבורר אלא אותו שרוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה אבל הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כה"ד. ודע דבשר צלי ומבושל מקרי ב' מינים לענין זה וכ"ש בשר של מיני עופות מחולקין וע"כ צריכין לזהר בסעודות גדולות שמונחים כמה מיני עופות יחד ובוררין להניח למוצאי שבת שיבררו אלו שרוצין לאכול עכשיו ולא להיפוך...

11. פרי מגדים או"ח, אשל אברהם, סימן שיט

12. משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

...כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לבורר זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלויים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבשו וע"כ מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא היו בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד זה על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא היו בכלל בורר...

13. אור שמח, הלכות שבת, ח"א

דע דבורר גדרו הוא בדבר הבלול יחד ומשתמש כשהוא בלול, בזה אם בורר מאתו פסולת מתוך האוכל, או בשני מינים, הוא בורר, והוא מלאכה, אבל בדבר שאינו בלול לא שייך בורר... וזה כתב הט"ז סימן שי"ט ס"ק י"ב, דבדברי התוס' נראה דדוקא באוכלים הוא בורר, ולא כלים, והביא דברי רש"י, וממה שפלטת קולמוסו כלים הביאו המחברים הבאים אחריו דגם בכלי איכא בורר, וטעו בזה, דבמלאכת בורר צריך שיהא בלול, ואין זה לא בכלים ולא בבגדים, אלא שמאכל לאו דוקא...

14. ערוך השולחן או"ח, שיט:

ותשובת דבר זה משני פנים האחד דבדבר הניכר הרבה לעין הרואה לא שייך לומר בזה ברירה שאין זה ברירה אלא נטילה בעלמא וכל אלו הדברים שחשבנו הם נראים לעין כמו בבגדים וכלים וספרים כמובן ואין לומר הא גם שני מיני פירות נראים לעין כמו תאנים וענבים דאין כן דמתוך קטנותן וריבויין צריכין לבורר זה מזה משא"כ בבגדים וכלים וספרים, והשני שהרי יתבאר דבשעת האכילה יכול ליטול אוכל מתוך הפסולת ולאכול שאין זה דרך ברירה ודרך האכילה בכך וממילא דבכל הדברים שאנו צריכין קצת ללבוש הבגדים ולהשתמש בהכלים וללמוד בהספרים היו כשעת אכילה ולא שייך בזה ברירה...

15. שו"ת אגרות משה או"ח, חלק א, סימן קכד

בדבר בורר בשבת לאכול לאלתר אוכל מתוך פסולת ע"י מזלג וכף אם נחשב כבורר בכלי שאסור. הנה פשוט לע"ד דאם ע"י המזלג והכף נברר בנקל מבידו שנמצא שמשייעים למעשה הברירה יש להחשיב זה בורר בכלי ויש לאסור כמו בקנן ותמחו אבל אם אין עושים להברירה כלום יותר מבידו אלא מחמת שאינו רוצה ללכלך ידו או מחמת שהוא מרחוק ואינו יכול להגיע שם בידו או מחמת שהוא דבר לח ואינו יכול ליקח בידו וכדומה הוא רק כבורר בידו שמותר לאלתר באוכל מתוך פסולת.

16. משנה ברורה סימן שיט ס"ק סא

וע"כ כשנפול זבוב או ד"א במאכל ומשקה לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קצת גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק;

17. שמירת שבת כהלכתה, פרק ג'

יא - האוכל בשר שיש בו עצמות או דגים שיש בהם אדרות, אם יכניס לתוך פיו את האוכל על הפסולת שבו, דהיינו הבשר על העצם שבו... ודאי שמותר להוציא את העצם או את האדרות מתוך הפה ואין בזה חשש איסור ברירה... אינה נוחה לו, אל יסיר תחילה את העצמות... וכיצד יעשה? יחזיק בעצם ויאכל את הבשר ממנה, או יסיר במזלג את הבשר מן העצם שבצלחתו... ומותר גם להוציא כל אדרה בפני עצמה, אך יש למצצה בפה קודם שיזרקנה.

יב - אינו יכול לנהוג באחת מן הדרכים האלה, כגון האוכל דג ובו אדרות קטנות, יש מתירים להסיר את האדרות יחד עם מעט מבשר הדג הדבוק בהן [ביה"ל]. ויש מחמירין בזה [חזו"א].

יג - ברם, גם אלה הנוהגים להקל ולהוציא את האדרות מן הדג יש להם על מי לסמוך, והוא שיעשו כן ממש בשעת האכילה ולא לפני כן.

טו - עם כל אלה, בואו ונחזיק טובה לישראל עם קדושים שהנהיגו לאכול בשבת דגים ממולאים, לצאת מידי כל הספקות והחששות.

טז - האוכל אבטיח, מכניס לתוך הפה את החתיכה על גרעיניה ומוציא את הגרעינים מן הפה, ואין בזה חשש איסור ברירה. אינו רוצה לעשות כן, ינער את פרוסת האבטיח על מנת להסיר את הגרעינים בדרך זו, והוא שיעשה כן סמוך לאכילה. ובאשר לגרעינים שנשארו דבוקים בפרי, הנוהג להקל ולהוציאם מבשר האבטיח, יש לו על מי לסמוך, והוא שיעשה כן סמוך לאכילתו...

כב - האוכל ענבים מן האשכול, יתלוש את הטובים שאותם הוא רוצה לאכול עכשיו, ואילו את אלה שאין בדתו לאכול ישאיר ולא יתלוש. לעומת זאת, האוכל תפוח שפגום בחלקו, מותר לחתוך את החלק הפגום כדי לאכול את הנשאר, אך לא יעשה זאת אלא סמוך לאכילתו.

כט - מותר לקלוף את הקליפה של פירות, ירקות, ביצים וכדו' באופן המבואר להלן, וזאת משום שאי אפשר להגיע לאוכל זה באופן אחר, ודרך אכילתם בכך.

ל - קליפה הראויה לאכילה, ורוב בני אדם אוכלים אותה, כגון הקליפה של עגבניה, או של תפוח עץ (במקום שרוב בני אדם אוכלים אותה), אפרסק ואגס, מהמינים שרוב בני אדם אוכלים עם קליפתם, העור של דג, וכן העור של עוף, כל אלה מותר להסירם בשבת. ומותר להסיר את הקליפה אפילו בכלי המיוחד לכך (מקלף), ואפילו לקלוף ולהניח את המקולף עד לאחר זמן, כלומר לסעודה אחרת באותו היום, מותר. יש המחמירים לומר, שגם אם הקליפה ראויה לאכילה ורוב בני אדם אוכלים אותה, גם כן יש להסירה רק סמוך לסעודה ולא ישתמש לצורך הקילוף בכלי המיוחד לכך...

לא – **קליפה** שאינה נאכלת לרוב בני אדם, מותר להסירה רק ביד או בכלי שאינו מיוחד לכך, ובתנאי שיעשה זאת רק סמוך לסעודתו... לפיכך מותר לקלוף סמוך לסעודה **ביצים**, בצלים, תפוחי אדמה, בננות וכן נקניק אפילו בסכין, אך לא בכלי המיוחד לכך, ומותר להסיר הקליפה שבאגוזי אדמה... ומותר להסיר את תוית המאפיה המודבקת על ככר הלחם או על החלה, ויזהר להסיר עמה מעט מן המאפה, כדי שלא לפגוע באותיות המודפסות שבה...

לג – כשפוח **מלון** מותר לזרוק את הגרעינים שבו, מכיון שבלעדי זה אי אפשר להגיע אל בשרו, והוא שיעשה זאת סמוך לסעודתו...

לו – מותר להסיר את העלים החיצוניים (שאינם טובים לאכילה) מן **החסה**, כדי לאכול את העלים הפנימיים, וגם זאת רק סמוך לסעודתו. אבל על חסה שכבר הופרדו ויש ביניהם עלים מעופשים שאינם טובים כל כך לאכילה - אסור לברור את הללו, אלא סמוך לסעודה, יקח את העלים הטובים. ומותר לבדוק את עלי החסה, אם אין עליהם חרקים למיניהם. וכשימצא תולעת גדולה מותר להסירה, כי הרי התולעת עומדת בפני עצמה, ואין איפוא בהסרתה משום איסור ברירה, וטוב יעשה, אם יקח אותה יחד עם קצת מן העלה ולא יטלטל אותה בפני עצמה. חרקים קטנים הדבוקים בעלי החסה אסור להוציאם לבדם, כי הרי יש בהסרתם משום איסור ברירה, אלא חייב הוא להוציאם יחד עם קצת מן העלה...

לח – מותר **לפצח אגוזים** ואפילו בכלי המיוחד לכך... גם הקליפה שנשארת דבוקה באגוז אחרי הפיצוח מותר להסירה בשבת, והוא שיעשה כן עובר לאכילתו, וכן מותר, סמוך לסעודה, לקלוף את הקליפה הדקה של אגוזי אדמה. פיצח את האגוז לחלקים רבים וחלקי הקליפה מעורבים בהם, אל יברור את הקליפות, אלא יברור דוקא את האגוז ויניח את הקליפות, וגם זאת לא יעשה אלא עובר לאכילה. והקליפות הן מוקצה, מכיון שאינן ראויות לאכילת בהמה.

לט – הבא לאכול **סוכריות עטופות בנייר** והנייר מודבק בהן, אל יוציאן מהנייר אלא סמוך לאכילתן, מחשש איסור ברירה.

מ – היו אצלו אורחים והוא קולף פירות בשבילם, ומשום כבודם הוא הפץ לקלוף יותר מכדי אכילתם, מותר להוסיף ולקלוף כפי הצורך.

מא – שני מיני פירות **שמונחים זה על גבי זה**, כגון ענבים המונחים על גבי שזיפים, והוא רוצה לאכול את השזיפים מותר להסיר את הענבים על מנת להגיע לשזיפים. אבל פירות רקובים המונחים על גבי פירות טובים אסור להסיר את הרקובים כדי לאכול את הטובים, מכיון שעם הסרתם הוא מתקן את הפירות הטובים, ויכול הוא להוציא את כל הפירות מן הכלי במעורב ולאסוף את הפירות הטובים שרוצה לאוכלם עכשיו...

נו – מותר להשתמש בברך מים שעל פיו מותקנת מסננת...

נז – מותר למזוג **תמצית-תה** צלולה מקומקום שיש בתחתיתו עלי תה, גם אם בזרבובית הקומקום מותקנת מסננת, ואם עלי התה מעורבים בתוך התמצית, או אחרי שמזג את התמצית הצלולה יש אוסרים למזוג את תמצית-התה דרך המסננת, ויש מתירים הואיל ורצונו להשתמש לאלתר בתמצית התה.

נח – מותר להכין כוס **תה** בעזרת **שקית** המכילה עלי תה... והוא שיעשה כן בכלי שלישי בלבד... ונכון להוציא את השקית או את כפית-התה בעזרת כף או כפית אחרת, ולא יוציאה ביד, מפני שאם ישהה את השקית, אחרי שהוציאה, על גבי המים שבכוס הרי תטפנה טיפות מן התמצית שנוצרה חזרה לתוך הכוס, ויש בזה חשש איסור של ברירה.

ס – **ממליחה** שיש בה גושי מלח, מותר להשתמש בה ולהוציא מלח דרך המכסה המנוקב, אף על פי שגושי המלח נשארים בתוך הממליחה...

עח – **סכומי"ם** מעורבים, אסור למייןם כדי לסדר כל סוג לתא המיוחד לו, וגם אסור להוציא כל הכלים מסוג אחד ביחד ולנגבם ולשוב ולהניחם בתא שלהם (רט), אבל להניח את הסכומי"ם לתאים שלהם מיד לאחר הניגוב, כשהוא לוקח כל כלי מן הבא לידו והוא מנגבם בפני עצמו – מותר (רי).

עט – ומותר לקחת הסכומי"ם המעורבים ולהניחם על גבי השולחן לפי הסדר הרצוי, כל אחד בפני עצמו, והוא שיעשה כן סמוך לסעודתו. נמצא כל סוג בתא המיוחד לו, מותר לקחת כל סוג בזה אחר זה ולהניחו על השולחן לפי הסדר הרצוי, גם אם עושה כן לא סמוך לסעודתו, ובלבד שלא יקח הכלים מתאיהם וערבבם בידו וישוב ויניחם על השולחן לפי סדר מסויים.

פא – **ספרים** המונחים במעורב, אסור למייןם על מנת לסדרם במקומם בארון הספרים. אבל אם רצונו להסיר את הספרים מעל השולחן ונוח לו לקחת כל ספר בנפרד והוא לוקח מן הבא לידו כל ספר וספר המונח על גבי השולחן בפני עצמו ומחזירו למקומו בארון- מותר.

18. שש"כ, פרק ג', הערות

רט – מכיון שבשעה שמוציאים מן התערובת כוונתו לברור ולא ע"מ להשתמש בהם מיד, ואסור אא"כ הניגוב קל לו יותר, אם ינגב כל סוג בנפרד, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א.

רי – כי הרי אינו בורר וממין, אלא כל הבא לידו הוא מנגב ומניחו במקומו, שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א.